

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 110g/2024

privind excepția de neconstituționalitate a articolului 144 alin. (2) din
Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012
(contestația tardivă a creanțelor incluse în tabelul definitiv al creanțelor)

CHIȘINĂU
5 decembrie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 10 mai 2024,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 5 decembrie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 144 alin. (2) din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012, ridicată de dl avocat Serghei Leontean, în interesele Centrului Științifico-Practic „Protecția Plantelor” SRL, în dosarul nr. 2i-348/2021, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul central.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Vitalie Guțan, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. La 9 iulie 2021, SRL „Fortina-Labis” a formulat o cerere introductivă privind intentarea procesului insolvenței sale.

4. În același timp, SRL „Agarista Agricolă” a formulat o cerere introductivă privind intentarea procesului de insolvență a *Fortina-Labis*. Prin urmare, cele două cauze au fost conexe.

5. La 16 septembrie 2021, Centrul Științifico-Practic *Protecția Plantelor* a depus o cerere de alăturare la cererea introductivă, solicitând încasarea de la *Fortina-Labis* a două creanțe de diferite ranguri: prima în sumă de 11 185 023,91 lei (rangul V) și a doua de 4 258 734,69 lei (rangul IV).

6. Prin Hotărârea Judecătoria Chișinău, sediul central, din 7 septembrie 2021 s-a intentat procesul de insolvență în privința debitorului *Fortina-Labis*.

7. La 4 noiembrie 2021, administratorul insolvenței a depus în instanță tabelul definitiv al creanțelor.

8. La 11 noiembrie 2021, creditorul Centrul Științifico-Practic *Protecția Plantelor* a contestat admiterea spre validare a creanțelor unor creditori, a contestat neadmiterea tuturor creanțelor proprii spre validare, precum și rangul propriilor creanțe incluse în tabelul definitiv al creanțelor.

9. La 15 noiembrie 2021, instanța de insolvabilitate a validat cu titlu provizoriu întreaga valoare a creanțelor indicată în cererea introductivă a Centrului Științifico-Practic *Protecția Plantelor*.

10. Ulterior, în ședința de examinare a contestațiilor, reprezentantul Centrului Științifico-Practic *Protecția Plantelor* a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 144 alin. (2) din Legea insolvabilității.

11. Prin Încheierea din 2 mai 2024, Judecătoria Chișinău a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

12. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreui accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

[...]”

Articolul 46 Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

„(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

[...]”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 119 Folosirea căilor de atac

„Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii.”

13. Prevederile relevante ale Legii insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012 sunt următoarele:

Articolul 144 Creanțele contestate

„(1) Debitorul și creditorii pot să formuleze contestații cu privire la creanțele și la drepturile de preferință neadmise sau trecute integral sau parțial de administratorul insolvenței/lichidatorul în tabelul definitiv.

(2) Contestațiile se depun la instanța de insolvență în termenul prevăzut la art.143 alin.(6). Contestațiile înaintate după acest termen se declară tardive și se restituie fără a fi examinate.

(3) Instanța de insolvență soluționează contestațiile în ședință de validare sau în cadrul unei alte ședințe speciale, cu citarea contestatorului, a creditorului care deține creanța contestată, dacă acesta nu este chiar contestatorul, a administratorului insolvenței/lichidatorului și a oricărei alte părți interesate, după caz.

(4) Dacă la examinarea contestației se constată existența unui litigiu de drept, instanța de insolvență admite contestația printr-o încheiere motivată, care poate fi atacată cu recurs de către creditorul a cărui creanță nu a fost validată. În acest caz, creanța se radiază din tabel, iar creditorul a cărui creanță nu a fost validată este în drept să intenteze proces separat de confirmare a creanței sau de preluare a procesului pendinte. Creanțele față de care au fost admise contestațiile se iau în calcul la elaborarea planului de distribuție intermediară prin rezervarea lor din masa debitoare, în condițiile stabilite la art.152.

(5) Până la judecarea irevocabilă a contestației, instanța de insolvență va putea declara, prin încheiere motivată, creanța ca fiind admisă parțial sau integral cu statut provizoriu la masa credală, cu dreptul de a participa și de a vota la adunarea creditorilor, de a înainta și a retrage candidatura administratorului insolvenței/lichidatorului, dar fără dreptul de a participa la distribuțiile de sume și de a se realiza împotriva debitorului sau a membrilor ori asociaților acestuia. Admiterea ulterioară a contestației și/sau radierea creanței trecute în tabel cu titlu provizoriu nu pot servi temei legal pentru anularea hotărârilor adoptate de adunarea creditorilor cu participarea acestuia sau pentru revocarea candidaturii administratorului insolvenței/lichidatorului.

(6) Dacă o creanță este contestată de unul dintre creditorii, creditorul a cărui creanță se contestă poate aduce dovezi și își poate exercita alte drepturi pentru a contracara contestațiile. Dacă creanța este întemeiată pe un titlu executoriu sau pe o hotărâre judecătorească, sau pe o hotărâre arbitrală definitivă, sarcina probei contrare aparține contestatarilor.

[...]

(9) Instanța de insolvență soluționează contestația prin încheiere care poate fi contestată cu recurs. Încheierea irevocabilă prin care contestația este admisă sau respinsă cu validarea creanței este executorie pentru administratorul insolvenței/lichidator și pentru toți creditorii. Încheierea constituie temei pentru rectificarea tabelului definitiv al creanțelor sau a tabelului definitiv consolidat fără a se convoca ședință specială de validare.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

14. Autorul excepției susține că norma contestată omite să stabilească prin ce act judecătoresc se restituie contestația formulată peste termen, calea de atac a acestui act judecătoresc, faza examinării contestației când poate fi adoptat acest act judecătoresc, cine poate fi autorul excepției (instanța din oficiu sau părțile procesului) și dacă la adoptarea acestui act judecătoresc urmează să fie respectat principiul contradictorialității. În acest sens, autorul notează că unii judecători restituie contestația depusă peste termen prin încheiere fără examinarea acesteia, însă Legea omite să prevadă o cale de atac. Prin urmare, acest fapt ar conduce la încălcarea accesului la justiție și a dreptului la apărare.

15. Potrivit autorului, textele contestate sunt contrare articolelor 20, 23, 26, 46, 54 și 119 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

16. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

17. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea insolabilității, ține de competența Curții Constituționale.

18. Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

19. Curtea observă că obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă articolul 144 alin. (2) din Legea insolabilității. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză de insolabilitate, care are ca obiect examinarea unor creanțe contestate și admise cu statut provizoriu. Astfel, Curtea admite că norma contestată ar putea fi aplicată la examinarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

20. Curtea constată că articolul 144 alin. (2) din Legea insolabilității nu a mai constituit obiect al controlului constituționalității prin prisma omisiunii menționate de autorul sesizării.

21. Curtea reține că autorul sesizării a invocat articolele 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 26 (*dreptul la apărare*), 46 (*dreptul la proprietate privată și protecția acesteia*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) și 119 (*folosirea căilor de atac*) din Constituție.

22. Curtea a notat în jurisprudența sa că articolele 23 și 54 din Constituție nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul sesizării trebuie să demonstreze existența unor ingerințe în drepturile fundamentale garantate de Constituție. Abia în cadrul analizei caracterului justificat al ingerinței abstracte în drepturile fundamentale garantate de Constituție Curtea poate pune în operă prevederile acestor articole (HCC nr. 8 din 5 aprilie 2022, § 26; DCC nr. 15 din 16 februarie 2023, § 19).

23. Curtea nu poate reține argumentul autorului sesizării prin care se afirmă că ar fi neclară forma actului judecătoresc prin care instanța de insolabilitate se

pronunță asupra contestațiilor depuse tardiv și care urmează a fi restituite fără examinare. În acest sens, Curtea menționează că la judecarea cauzelor civile în prima instanță, actele judiciare se emit în formă de hotărâre, încheiere și ordonanță (a se vedea articolul 14 din Codul de procedură civilă), iar instanța de insolvabilitate emite acte în formă de hotărâre sau încheiere (a se vedea, *inter alia*, articolul 5 alineatele (4), (5), (8) din Legea insolvabilității). Mai mult, chiar dacă norma contestată nu stabilește expres actul judecătoresc prin care se restituie contestația, din textele legale: (i) „admite contestația printr-o încheiere motivată”; (ii) „soluționează contestația prin încheiere” conținute în alineatele (4) și (9) ale articolului 144 al Legii insolvabilității rezultă că eventualele contestații depuse în instanța de insolvabilitate, indiferent de faptul dacă sunt sau nu depuse în termen, trebuie soluționate printr-o încheiere judecătorească. Prin urmare, Curtea reține că în cazul contestațiilor depuse peste termenul stabilit instanța de insolvabilitate le va restitui printr-o încheiere.

24. De asemenea, autorul sesizării menționează că omisiunile existente i-ar îngreuna accesul la justiție și dreptul de a se apăra prin exercitarea căilor de atac.

25. În acest sens, Curtea menționează că exercitarea dreptului de acces la justiție poate avea loc într-un cadru legal prestabilit de legislator, cu respectarea anumitor exigențe. Curtea a observat că autorul sesizării a ridicat excepția de neconstituționalitate în fața unei instanțe care are competența deplină de a examina contestațiile depuse cu privire la creanțele neadmise sau trecute integral sau parțial în tabelul definitiv de către administratorul insolvabilității. Acest fapt confirmă exercițiul efectiv al dreptului de acces la instanța de judecată.

26. De asemenea, Curtea menționează că condiția impusă de articolul 144 alin. (2) se referă la admisibilitatea contestației, și anume la verificarea depunerii ei în termenul stabilit de articolul 143 alin. (6) din Lege. Faptul că legislatorul le permite instanțelor să restituie contestațiile tardive, fără a le obliga să citeze părțile și să asigure o examinare în contradictoriu, nu face incidente articolele 20 și 26 din Constituție. Legislatorul are obligația să asigure în mod deplin garanțiile prevăzute de aceste articole în procedurile care vizează o examinare în fond a contestațiilor.

27. Mai mult, Curtea reiterează că nici Constituția, nici Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu reglementează dreptul la exercitarea căilor de atac în toate procedurile judecătorești. Sub acest aspect, articolul 119 din Constituție stabilește că părțile interesate pot exercita căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești „în condițiile legii” (a se vedea DCC nr. 74 din 16 iunie 2022, § 20). Dreptul la un dublu grad de jurisdicție garantat de articolul 2 § 1 din Protocolul nr. 7 la Convenția Europeană se referă doar la materia penală (a se vedea HCC nr. 9 din 7 aprilie 2022, § 29).

28. Curtea reiterează că acest drept se realizează în condițiile legii și, prin urmare, ține de competența legislatorului să instituie numărul căilor de atac și condițiile în care acestea pot fi exercitate cu respectarea prevederilor Constituției (a se vedea DCC nr. 74 din 16 iunie 2022, § 21). Așadar, în prezenta cauză, Curtea nu reține incidența articolului 119 din Constituție.

29. Din analiza dispozițiilor contestate prin prisma argumentelor din sesizare, Curtea nu a putut identifica vreo restrângere în exercițiul dreptului de acces la un tribunal și al dreptului la apărare, garantate de articolele 20 și 26 din Constituție.

30. Cu referire la incidența articolului 46 din Constituție, autorul nu a prezentat argumente care să demonstreze caracterul contradictoriu al prevederilor contestate

în raport cu norma constituțională invocată. Curtea reține că simpla enumerare a normelor constituționale, în lipsa argumentelor care ar fundamenta pretinsa relație de contrarietate a dispozițiilor legale criticate față de acestea, nu poate fi considerată o veritabilă critică de neconstituționalitate (a se vedea DCC nr. 104 din 29 august 2023, § 23).

31. Pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că excepția de neconstituționalitate nu întrunește condițiile de admisibilitate și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 144 alin. (2) din Legea insolvenței nr. 149 din 29 iunie 2012, ridicată de dl avocat Serghei Leontean, în interesele Centrului Științifico-Practic „Protecția Plantelor” SRL, în dosarul nr. 2i-348/2021, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 5 decembrie 2024
DCC nr. 153
Dosarul nr. 110g/2024